

בית משפט השלום בצפת

ת"א 20691-08-16 ציגלר ואח' נ' מירון מושב עובדים
תיק חיצוני:

בפני כבוד השופט רונן פיין

תובעים
1. צבי ציגלר
2. ציפורה שולביץ
3. יהודית פיינטוך
4. רחל אלואיל

נגד

נתבעת מירון מושב עובדים

חקיקה שאוזכרה:

[פקודת הנזיקין \[נוסח חדש\]](#)

[פקודת האגודות השיתופיות](#): סע' 2, 31, (1)31, (2)31, 39, (6)39, 40

[תקנות האגודות השיתופיות \(חברות\)](#), תשל"ג-1973: סע' 1(א), 2, א3, [בתקנת משנה \(ב\) א3](#), 1(א)5, 7(א)

ספרות:

[דניאל פרידמן, דיני עשיית עושר ולא במשפט \(מהד' 2, 1998\)](#)

[ג' שלו, דיני חוזים - החלק הכללי](#)

כתבי עת:

[ס' אוטולנגי, "ההסדרים המשפטיים בנוגע לירושת משק במושב עובדים", עיוני משפט, כרך ט \(תשמ"ג-תשמ"ד\) 469](#)

מיני-רציו:

* בית המשפט קיבל את תביעת התובעים – יורשי עיזבון אביהם המנוח אשר היה בעל הזכויות בנחלה, כנגד הנתבעת שהנה אגודה שיתופית. בתוך כך, קיבל בית המשפט את טענות התובעים ביחס לפרשנות החלטת וועד ההנהלה של האגודה בנוגע לחלוקת עודפי תשלומי הנחלות, וחייב את הנתבעת לשלם לתובעים פיצוי בגין עוגמת נפש.

* אגודות שיתופיות – חברות – בן ממשיך

* אגודות שיתופיות – חברות – זכויות החברים

המחלוקת בין הצדדים עניינה בשאלת מעמדו המשפטי של התובע 1; ובשאלת זכותם של התובעים לקבל כספים מבין אלה שחולקו בין חברי האגודה על פי החלטת וועד ההנהלה של האגודה? ככל שקמה

לתובעים זכות לתשלום כספים כלשהם – האם זכאים התובעים לתשלום פיצויים בגין עגמת נפש, כנטען על ידם?

בית המשפט קיבל את התביעה ופסק כלהלן:

תובע 1 הוא "בן ממשיך" מתוקף ירושה, הוא איננו חבר אגודה, זכויות אביו המנוח כ"בר רשות" בנחלה אינן ניתנות להורשה אלא להעברה בלבד, ומשלא פעל תובע 1 להשלים את תהליך ההעברה כנדרש, אין התובע רשום כבעל הזכויות בנחלה.

יש לקבל טענת התובעים כי ההחלטה החלטת וועד ההנהלה של האגודה בדבר חלוקת הכספים מתייחסת לכספים ספציפיים, אשר הצטברו מתשלומים ביתר, כספים אשר שולמו ע"י החברים במסגרת הסדר המעטפת, ועל כן יש לראות התובעים "כחברים" לעניין החלטה זו, זאת לאור חיובם מכוח מעמדם כעוזבון המנוח.

לתובעים לא קמה הזכות בחלוקת הרווחים הנעשית בין חברי האגודה. כאמור, התובע אינו חבר באגודה וכך גם ייתר התובעים כולם. ואילו חברותו של המנוח פקעה עם מותו. משכך, דין רכיב זה בתביעה, להידחות.

יש לפסוק לטובת התובעים, פיצוי בגין עוגמת נפש. עוגמת הנפש שנגרמה לתובעים כתוצאה מהתנהלותה של הנתבעת בעניינם היא ברורה בנסיבות העניין, הן לאור העובדה כי אף אחד ממכתביהם של התובעים אל הנתבעת לא נענה והן לאור המסקנה, כי פרשנות הנתבעת להחלטה בנוגע לחלוקת עודפי תשלומי הנחלות, הנה פרשנות לא צודקת בעליל ופוגעת בעיקרון השוויון.

פסק דין

בפני תביעה כספית על סכום של 78,187 ₪ כנגד הנתבעת שהנה אגודה שיתופית.

מבוא

התובעים הינם יורשי עיזבון אביהם ישראל ציגלר ז"ל (להלן: "המנוח") אשר היה בעל הזכויות בנחלה מס' 6 במושב מירון (להלן: "הנחלה"). על פי ההסכמה בין היורשים, מונה התובע מס' 1 (להלן: "ציגלר") כיורש אשר על שמו ירשמו הזכויות בנחלה.

הנתבעת הינה אגודה שיתופית, מירון מושב עובדים (להלן: "האגודה" / "המושב") בה 69 נחלות ובהן הנחלה דנן. המנוח היה חבר בנתבעת.

טענות הצדדים בתמצית:

טענות התביעה

לטענת התובעים, לאחר שהודיעו לנתבעת על הסכמתם למינויו של ציגלר כ"בן ממשיך" בנחלה, קיבלו ביום 12/2/2006 מכתב מהנתבעת (צורף לתצהיר ציגלר וסומן 3), בדבר החלטת ועד ההנהלה של האגודה לאשר את העברת הזכויות בנחלה, לציגלר (להלן: "אישור האגודה להעברת הזכויות"). בתצהירו, ציין ציגלר כי מאישור האגודה להעברת הזכויות, הוא הסיק כי הנתבעת נותנת תוקף להיותו חבר באגודה בהיותו בן המושב ובעל הזכויות בנחלה.

התובעים טענו כי במסגרת הסכם המעטפת להסדרת חובות האגודה לנושיה (להלן: "המעטפת" / "ההסדר") שילמו בעלי הנחלות לקופת ההסדר סכומי כסף שונים, באופן לא שוויוני וללא יחס לגובה החוב האישי הרשום על שם מי ששילם. התובעים שילמו סך של 161,987 ₪ לסילוק החוב שהוטל על הנחלה, לפי פסק המשקם אשר ניתן בהתאם להוראות חוק הסדרים המגזר החקלאי משפחתי, התשנ"ב – 1992, בתיק מס' 3/1/5/56 מיום 29/10/2008 (צורף לתצהיר ציגלר וסומן 4) (להלן: "פסק המשקם").

בכתב התביעה מפרטים התובעים כי לאור החלטת ועד האגודה מיום 19/8/2009 (צורפה לתצהיר ציגלר וסומנה 5) אשר אושרה באסיפה הכללית של הנתבעת (להלן: "ההחלטה"), החל מחדש ספטמבר 2009 חילקה הנתבעת לרוב בעלי הנחלות עודפי כספים שהצטברו כתוצאה מתשלומי יתר בהסדר המעטפת, סך של 50,000 ₪ לכל נחלה.

לטענת התובעים בעלי נחלות אשר הופלו לרעה ולא שולמו להם הכספים בהתאם להחלטה, למעט התובעים, תבעו את האגודה וזכו בפסק בוררות (צורף כנספח ד' בכתב התביעה) אשר אושר בבית המשפט ב-29/2/2012 אשר חייב את הנתבעת לשלם לאותם בעלי נחלות את הסך של ה-50,000 ₪ הנ"ל, לכל נחלה (להלן: "פסק הבורר").

התובעים טוענים, כי על אף שלא הצטרפו לתביעה בבוררות הנ"ל, סברו כי האגודה תשלם גם להם, בהתאם לפסק הבורר. לטענתם, פניותיהם החוזרות ונשנות לאגודה לקבל את התשלום, לא נענו.

עוד טענו התובעים לזכותם בסכומי כסף הנובעים מהכנסות של מפעלים משותפים, בסך כולל של 6,700 ₪ אשר חילקה האגודה לכל אחד מבעלי הנחלות בין השנים 2014-2016.

התובעים טוענים כי הם זכאים לקבל את כלל הכספים אשר חולקו לשאר בעלי הנחלות. לטענתם סירובה של הנתבעת לשלם להם כספים אלה מהווה עוולה של עיכוב כספים שלא כדין וגזל כהגדרתם [בפקודת הניקיון](#) כמו גם הפרה של הוראות חוק עשיית עושר שלא במשפט, בכך שהנתבעת מתעשרת שלא על פי זכות שבדין על חשבונם.

בתצהירו טוען ציגלר כי הנתבעת התעשרה על גבם של התובעים, כאשר מצד אחד גבתה מהם סך של 161,978 ₪ בגין ערבות לחובות האגודה לצדדים שלישיים ומאידך, מסרבת לשלם להם, כפי ששילמה לבעלי נחלות אחרים, את עודפי התשלום שהצטברו לרבות רווחים ממכירת מניות ונכסים שהוריהם יצרו בזיעת אפיים והנחלה שותפה מלאה בהם.

לטענת התובעים, חובת האגודה לשלם להם את הכספים הנתבעים נובעת מהוראת [סעיף 2\)31](#) [לפקודת האגודות השיתופיות](#).

התובעים טוענים כי הנתבעת מתנהלת בדרך פסולה, מפלה, בלתי שוויונית ומנוגדת לדיני האגודות השיתופיות כאשר מחד טוענת כי משנפטר חבר אגודה הוא מאבד את מעמדו וזכויותיו כחבר באגודה ולכן לא עומדת להם, היורשים, הזכות בחלוקת הכספים שהצטברו, ומאידך ניצבים שישה מקרים בהם יורשיהם של חברי אגודה בעלי נחלות אשר נפטרו, כן זכו בהחזרי הכספים שהצטברו בקופת הנתבעת.

לסיכום טענותיהם, התובעים מבקשים לחייב את הנתבעת בסך של 78,178 ₪ על פי הפירוט הבא:
סך של 63,267 ₪ - בגין עודפי כספים מהסדר המעטפת. לטענתם סכום זה כולל ריבית כחוק עד למועד הגשת התביעה.

סך של 7,420 ₪ - סך משוערך ליום הגשת התביעה, בגין כספים ששולמו לבעלי הנחלות בשנים 2014-2016.

סך של 7,500 ₪ - בגין עוגמת נפש לרבות טרדה, טרחה, התעמרות תוך זלזול מופגן והיעדר מענה מצד הנתבעת.

טענות הנתבעת בכתב ההגנה:

לטענת הנתבעת, התובעים הינם יורשים של חבר אגודה והם עצמם אינם חברי אגודה שכן יורשים על פי צוואה אינם הופכים ב"אופן אוטומטי" לחברי אגודה.

לטענת הנתבעת, חרף ההנחיות שבאישור האגודה להעברת הזכויות, לא פעל ציגלר מול הסוכנות ו/או המנהל להשלמת רישומו כבעל זכויות בנחלה בפועל.

הנתבעת טוענת כי בהתאם לתקנון האגודה (להלן: "התקנון") צורף לתיק בדיון וסומן נ/1, ביום מותו של חבר אגודה, פוקעת חברותו באגודה. לטענת הנתבעת מעמדו של המנוח כחבר אגודה, אינו ניתן להורשה.

לטענת הנתבעת על פי הוראות הדין והתקנון, על המעוניין להיכנס בנעלי המנוח כחבר אגודה, לפעול לקבלת אישור האסיפה הכללית לכך. לטענת הנתבעת התובעים לא פעלו כך ולכן אינם חברי אגודה. עוד טוענת הנתבעת, כי התקנון קובע כי רק מי שהוא תושב קבע או חושב להתיישב במושב, יכול להיות חבר אגודה. בפועל טוענת הנתבעת, אף לא אחד מהתובעים מתגורר במושב והנחלה נטושה ועזובה.

לטענת הנתבעת, מהות ההחלטה היא חלוקת כספים לחברי אגודה בלבד ולא לבעלי הנחלות בכלל והתובעים אינם זכאים להחזר הכספים משום שאינם עומדים בתנאים המצטברים שנקבעו בהחלטה ואלה הם: להיות "חבר" + להצטרף להסדר המעטפת המקורי + להצטרף להסדר האמור עד לתאריך הקובע.

הנתבעת טוענת כי ההחלטה לא נגעה לכספים שהצטברו מהתשלומים להסדר המעטפת אלא מדובר בכספי האגודה אשר הצטברו בקופת ההסדר ומקורם מגורמים שונים כמו מכירת מניות "תנובה", מכירת נכסי אגודה ועסקאות שונות עם צדדים שלישיים (להלן: "כספים מגורמים שונים").

לטענת האגודה, במועד קבלת ההחלטה המנוח כבר לא היה בין החיים, חברותו פקעה ואין לו כל זכות בחלוקת הכספים. על כן ובהתאם לרציונל שאדם אינו יכול להוריש את מה שאין לו - ליורשים שאינם חברי אגודה, לא קמה כל זכות והם אינם רשאים לדרוש ו/או לתבוע מה שלא היה למוריש עצמו.

לטענת הנתבעת, בהליך הבוררות תבעו רק חברי אגודה ופסק הבורר התייחס לזכותם של חברי אגודה בלבד ולא לזכות יורש או מי שאינו חבר אגודה, כמעמד התובעים. לטענת הנתבעת פסק הבורר מורה לאגודה לחלק כסף לחבריה ומשהתובעים אינם חברי הנתבעת, אין בסמכותה לחלק להם מכספי הון האגודה.

האגודה מסתמכת על שנקבע בסעיף 16 בפסק הבורר וטוענת, כי אין זה משנה מהו מקור הכספים שנצברו בקופת האגודה האם הם חובות בהסדר המעטפת וקופת המשקם או כספים מגורמים שונים. משנכנסו הכספים לקופת האגודה הם נבלעו בקופה ואין להם "צבע".

לסיכום טוענת הנתבעת כי התובעים לא היו חברי אגודה במועד קבלת ההחלטה ודי בכך בכדי לדחות את תביעתם. היותם היורשים בנחלת הוריהם מקנה להם זכות קניינית אך לא זכות להיכנס ב"דלת אחורית" לאגודה וליתן להם מעמד של "חבר".

דיון והכרעה

בתאריך 05/11/2017 התקיימה ישיבת ההוכחות בתביעה, במסגרתה העידו ציגלר והגב' דבורה אדלר מטעם התובעים ומטעם הנתבעת העיד יו"ר האגודה, הרב מרדכי הלפרין (להלן: "הלפרין").

לאחר שבחנתי את הראיות שהוגשו לתיק, שמעתי את העדויות בדיון ועיינתי בסיכומי הצדדים, הגעתי לכלל מסקנה, כי יש לקבל את התביעה בחלקה כפי שאפרט להלן.

סבורני כי בכדי להכריע במחלוקות בין הצדדים, יש לדון בשאלות כדלקמן:

1. ראשית, מהו מעמדו המשפטי של ציגלר. האם ציגלר הוא בן יורש? בן ממשיך? חבר אגודה? עזבון? והאם מתוקף מעמדו קיימת לו זכות בכספים הנטענים?
2. מהו מקור הכספים אשר חולקו בין חברי האגודה, החלוקה בהתאם להחלטה וחלוקות אחרות?
3. לאור התשובה לשאלה מס' 1 - האם קמה למי מן התובעים זכות בכספים הנטענים?

4. ככל שקמה לתובעים זכות לתשלום כספים כלשהם - האם זכאים התובעים לתשלום פיצויים בגין עגמת נפש, כנטען על ידם?

המסגרת הנורמטיבית - חברות באגודה:

סעיף 2 בפקודת האגודות השיתופיות (להלן: "הפקודה") מגדיר מיהו חבר אגודה (ההדגשות שלי. ר.פ.):

"חבר" - כולל אדם המצטרף לבקשה לרישום אגודה ואדם אשר נתקבל כחבר לאחר רישומה בהתאם לתקנות האגודה ולפקודה זו ולתקנות שהותקנו על פיה;

סעיף 2 לתקנות האגודות השיתופיות (חברות), תשל"ג-1973 (להלן: "התקנות") קובע את הדרך להתקבל כחבר באגודה (ההדגשות שלי. ר.פ.):

"2. (א) אדם הרוצה להתקבל כחבר באגודה יגיש לה בקשה בדרך הקבועה בתקנות האגודה.
(ב) קבלת חבר באגודה תהיה בדרך הקבועה בתקנות שלה."

פרק ב' לתקנון מפרט את תנאי החברות באגודה לרבות נוסח כתב ההתחייבות עליו נדרש לחתום מי שמבקש להתקבל כחבר באגודה, פרוצדורת הגשת הבקשה, החלטת וועד הנהלה ואישור האסיפה. כמו כן מפורטים המקרים בהם נפסקת החברות באגודה והמקרים בהם תותר הוצאת חברים מהאגודה.

מן הכלל אל הפרט

בענייננו ולאור האמור לעיל, מסקנתי היא כי ציגלר איננו חבר בנתבעת. אינני מקבל טענתו של ציגלר בסעיף 2 לתצהירו כי היה ברור לו ולאגודה, כי מתוקף היותו בן מירון ובעל הזכויות בנחלה - הוא חבר האגודה. משלא התקבל ציגלר כחבר אגודה בהתאם לפרוצדורה הקבועה בתקנון, הרי שאיננו "חבר".

בנוסף וכמפורט להלן, אין לראות בציגלר כחבר אגודה, בהתאם להוראות תקנה 3א לתקנות, בעניין "בן ממשיך".

משכך ומשאין ציגלר במעמד של "חבר", גם הוראות תקנון האגודה אינן חלות עליו.

יוער כי בהתאם לטענות הצדדים, אין חולק כי המנות, היה חבר אגודה בנתבעת ולפי הוראות הדין לרבות התקנון החל עליו, עם מותו פקעה חברותו. ראו סעיף 5(א)1 לתקנות (ההדגשות שלי. ר.פ.):

"5. (א) חברותו של חבר באגודה תפקע במקרים אלה:
(1) במות החבר, ואם החבר הוא תאגיד - עם ביטול רישומו;

"...

האם ציגלר הוא בן ממשיך בנחלה?

סעיף 1(א) לתקנות מגדיר מהו בן ממשיך (הדגשות שלי. ר.פ.):

"בן ממשיך" - בן אחד בלבד או בן מאומץ אחד או נכד אחד של בעל משק, לרבות בן זוגו, המחזיק בעצמו או מכוח התחייבות בלתי חוזרת בכתב של הוריו או מכוח ירושה, במשק חקלאי, כבעל, כחוכר, כחוכר משנה, או כבר-רשות לתקופה בלתי קצובה או לשנה לפחות של מוסד מיישב והאגודה או של האגודה כשאינן מוסד מיישב; לענין זה, "הורים" - לרבות אחד מהם במקרה שהשני חדל להיות בעל זכויות במשק החקלאי או שנפטר.

התובעים טוענים למעמדו של ציגלר כ"בן ממשיך" בהתאם **לתקנה 1(א)** לתקנות, המגדירה את הבן הממשיך כבן אחד בלבד המחזיק במשק החקלאי מכוח ירושה. לטענת התובעים אביהם המנוח ערך צוואה אשר קוימה כדין ע"י צו של בית משפט המחוזי בתל אביב מיום 28/12/1994 (צורף לתצהיר התובע 1 וסומן 1).

לטענתם המנוח ציווה את כל נכסיו לילדיו בחלקים שווים ובין היורשים הוסכם על מינויו של ציגלר כבן הממשיך היחיד בנחלה.

על פי התקנות, ציגלר הוא "בן ממשיך" מכוח ההסכמה בין היורשים. אולם, עובדת היותו יורש הנחלה, אינה מזכה אותו באופן אוטומטי בחברות באגודה. קבלתו לחברות באגודה תהא לפי **תקנה 3א** לתקנות, אשר קובעת את מסגרת היחסים שבין "הבן הממשיך" לבין האגודה.

התקנה מסדירה את חברותו של "הבן הממשיך", מסירה מכשולים מרצון ההורים להעביר את זכויותיהם במשק אל "הבן הממשיך", ומבטיחה ל"בן הממשיך" כי האגודה לא תערים קשיים בדרך רכישת הזכויות. מעיון **בתקנת משנה (ב) לתקנה 3א** הנ"ל לתקנות, עולה כי העונה להגדרה של "בן ממשיך" והמעוניין להתקבל כחבר, חובה עליו להגיש בקשה בכתב אל האגודה:

" 3א. (א) (נמחקה).

(ב) בן ממשיך הכשיר לחברות על פי תקנון האגודה יגיש לוועד ההנהלה בקשה בכתב להתקבל כחבר לפי הנוסח שבתקנון האגודה, בצירוף מסמכים המוכיחים את היותו בן ממשיך."

כעולה מטענות כתב התביעה, ביום 23/1/2006 פנו התובעים אל הנתבעת בכתב (ראו נספח 2 בתצהיר ציגלר) בבקשה להכיר במעמדו של ציגלר כפי שהוסכם ביניהם:

"על פי הסכמה בין היורשים אנו מבקשים למנות את בנו צבי ציגלר ת.ז. XXXXXXXXXX שיוכר כבן יורש / כבן ממשיך במשק".

פנייה זו איננה בקשה לקבלה לחברות באגודה.

אבחנה ברורה בסוגיה זו נעשתה בקביעת רשם האגודות השיתופיות בתיק [397/187/11](#) יעל כהן
בונימוב נ' שדה אילן, [פורסם בנבו] ס' 29 :

"סוגיית החברות באגודה שיתופית יכולה ותעמוד בפני עצמה ללא קשר לסוגיית העברת זכויות במשק ואין מקום לקשור אותן בצורה כזו שאינן ניתנות לעמוד ברשות עצמן."

לאור האמור ומן הטעם שציגלר לא פעל בהתאם לתקנות ולא הגיש בקשה להתקבל כחבר באגודה, בקשה אשר היה עליו להגיש גם אם הנו "הבן הממשיך" בנחלה - הרי שציגלר מעמד של "בן ממשיך", אשר איננו חבר באגודה.

לאור המסקנה לעיל, סבורני כי אין כל נפקות בעניינינו, לפסיקת רשם האגודות בתיק [703/362/07](#) בית הגדי נ' דמרי, [פורסם בנבו] עליה מסתמכים התובעים, שכן אין אנו דנים בסירוב לבקשות בכתב של "בן ממשיך" להתקבל כחבר באגודה, שכן כאמור, לא הוגשה בקשה ע"י ציגלר להתקבל כחבר באגודה.

בנוסף ומשקבעתי כי אין הוראות התקנון חלות על ציגלר, אינני נדרש לדיון בטענות הנתבעת בדבר אי עמידתו של ציגלר בחובות "חבר" ולרבות מגורים במקום.

אולם, תקנה 3א' הנ"ל לתקנות דנה אך ורק בזכויותיו של "בן ממשיך" באגודה ולא נוגעת לזכויותיו במשק. בנוסף, בעוד שבתקנות ישנה התייחסות מפורשת לזכויות הבן הממשיך באגודה, אין קביעה מפורשת בדין לגבי זכויות הקניין של ה"בן הממשיך" במשק. זכויות אלו נקבעות בהתאם לחוזה החל על המשק.

זכויות בן יורש בנחלה

במושבים בהם זכותו של חבר האגודה היא של "בר רשות", לא קיימת אפשרות להוריש את הזכויות במשק אלא בדרך של "חליף" כאמור בהוראת סעיף 31(1) לפקודת האגודות השיתופיות הנוגעת למניה בלבד, או בפרוצדורה של "בן ממשיך" בהסכם עם ההורים או במישרין עם המושב כמקרה דנן.

ראו: סמדר אוטולנגי, "ההסדרים המשפטיים בנוגע לירושת משק במושב עובדים", עיוני משפט ט(3), ספטמבר 1983, עמ' 502.

אבהיר. הקרקעות במושב מוסדרות במסגרת "חוזה המשולש" בין רמ"י, הסוכנות והמושב/האגודה. חבר המושב אינו צד לחוזה המשולש אך זכויותיו יונקות את חיותן ואת תקפותן

ממנו. משכך, זכויות חבר האגודה כ"בר רשות" בנחלה, אינן חלק מעיזבוננו ואף אינן ניתנות להורשה אלא להעברה בלבד, בדרך שמורה החוזה המשולש.

בסעיף 11 להחלטת מועצת מקרקעי ישראל מס' 1311 מיום 31.12.13, נקבע :

"הרשות לא תיתן את הסכמתה להעברת זכויות בנחלה אלא למקבל העברה שאושר על ידי האגודה".

ראו גם: ס' 19 בפס"ד השופט ט' ערפאת בת"א (נצרת) 4478-12-13 ציפורי נ' ביתן, [פורסם בנבו] (13/03/2017).

בענייננו, במכתב מיום 12/02/2006 (נספח 3 לתצהיר ציגלר) ובו אישור האגודה לפניית התובעים להעברת הזכויות, ציינה הנתבעת במפורש, כי על ציגלר להמשיך את הטיפול בהעברת הזכויות על שמו בנחלה, מול הסוכנות ורמ"י. ציגלר מודה כי הסתפק בכך ולא המשיך בתהליך מול הרשויות להעברת הזכויות על שמו.

מסקנת ביניים - ציגלר הוא "בן ממשיד" מתוקף ירושה, הוא איננו חבר אגודה, זכויות אביו המנוח כ"בר רשות" בנחלה אינן ניתנות להורשה אלא להעברה בלבד, ומשלא פעל ציגלר להשלים את תהליך ההעברה כנדרש, אין ציגלר רשום כבעל הזכויות בנחלה.

מכאן עולה השאלה - מהו המקור לחיובו ו/או לחיובי התובעים, בתשלומי הסדר המעטפת?

התשובה - התובעים חויבו בתשלום במסגרת הסדר המעטפת, מתוקף מעמדם כיורשי עזבון המנוח.

בפסק המשקם שניתן בתאריך 29/10/2008, הוגדר "החייב" כך: עזבון המנוחים ציגלר ישראל ויפה ז"ל. פסק המשקם, ממנו עולה כי הסדר המעטפת הוטל גם על עיזבונות, מתאר את ההליך לחיוב וגביית החוב מהתובעים. מעיון בתוכן הפסק עולה, כי ביום 15/12/04 אישר המשקם את הסדר המעטפת שנחתם בין הנושים לבין האגודה.

בהתאם לפסק המשקם עולה כי סה"כ שולמו ע"י התובעים או הופקדו כספים על חשבון "החוב המופחת לתשלום" סך כולל של 161,987 ₪. התשלום האחרון בוצע ביום 28/09/08 חודש לפני מתן פסק המשקם.

מהו מקור הכספים אשר חולקו ע"י הנתבעת?

התביעה שבפני מבחינה בין שני מקורות לכספים אשר חולקו ע"י האגודה ואשר התובעים טוענים כי הם זכאים לקבל חלקם בהם:

א. כספים ששולמו ביתר במסגרת הסדר המעטפת.

ב. כספים שנצברו בקופת האגודה אשר מקורם מגורמים שונים לרבות מכירת מניות תנובה, נכסי האגודה, עסקאות שונות עם גורמים שלישיים וכו'.

זכות התובעים בכספים אשר שולמו ביתר במסגרת הסדר המעטפת:

לב ליבה של המחלוקת בה אני נדרש להכריע הוא בעניין משמעותה, תחולתה והשלכותיה של החלטת וועד ההנהלה של האגודה מיום 19/8/09, (נספח ג' בתצהיר הנתבעת / נספח 5 בתצהיר ציגלר), אשר תצוטט להלן: (ההדגשות שלי. ר.פ.)

" 5. החזרים לחברים בהסדר המעטפת

בהתאם להתייעצות עם היועץ המשפטי מחליטים פה אחד כדלקמן:

מאחר ומתברר כי סך כל הסכומים שנתקבלו מתשלום החברים בהסדר המעטפת כפי שקיבל תוקף באסיפה הכללית בשנת 2004 היו גבוהים מהנדרש לכיסוי החוב הכללי לתשלום (10 מיליון ₪), מחליטים כי כל החברים שהצטרפו להסדר המעטפת המקורי בהתאם להחלטת האסיפה הכללית על כל הכללים והסעיפים המופיעים בהסדר המקורי שאושר ע"י האסיפה הכללית עד לתאריך הקבוע בהסדר המקורי שאושר בהצבעה בקלפי, יזוכו בהחזרים.

לטעמי, יש לקבל טענת התובעים כי ההחלטה מתייחסת לכספים ספציפיים, אשר הצטברו מתשלומים ביתר, כספים אשר שולמו ע"י החברים במסגרת הסדר המעטפת, ועל כן יש לראות התובעים "כחברים" לעניין החלטה זו, זאת לאור חיובם מכוח מעמדם כעוזבון המנוח.

למסקנה זו הגעתי לאור לשון ההחלטה עצמה, המסבירה במפורש כי הסכומים שנתקבלו מתשלום החברים, ולא ממקור אחר, היו גבוהים מהנדרש לכיסוי החוב הכללי לתשלום.

על פי האמור לעיל, ניתן להגיע למסקנה כי הנתבעת קיבלה החלטה ונתנה הוראה לתשלום כספים שהצטברו מתשלומים עודפים במסגרת הסדר המעטפת - החלטה המורה על תשלום לחברי האגודה בלבד בעוד את הכספים שחויבו ביתר, שילמו גם בעלי נחלות שהינם חברים באגודה, וגם יורשי עיזבונות של חברים, אשר חברותם פקעה, דוגמת התובעים.

ויודגש, בחקירתו הנגדית אישר הלפרין, כי "המפתח" לתשלום החוב היה מספר בעלי הנחלות (עמ' 19 ש' 19-20) ואילו "המפתח" להחזר בהתאם להחלטה, היה חבר שהנו בעל נחלה, לא כל חבר באגודה. ולשיטת הלפרין, מי שהנו בעל נחלה ואיננו חבר - איננו זכאי להחזר. (עמ' 20 ש' 7-9, 16-20).

עוד אישר הלפרין, כי בנתבעת 69 נחלות (עמ' 19 ש' 21-22). במכתב הנתבעת, ת/4, מכתב מיום 10/9/09 לעו"ד בן צבי לצורך שחרור כספי העודפים לחלוקה - מציינת הנתבעת שוב, את המספר 69. רק שהפעם כמספר "חברים". לעניות דעתי, מכאן בהכרח נובע, כי עיזבון המנוח (התובעים) כולו בין אותם "חברים" לחלוקת העודפים שהצטברו, מכוח היות העיזבון בעל נחלה.

לטעמי פרשנות הנתבעת, כי ההחלטה מבדילה בין "משלמים" שונים לצורך הגדרת מי שזכאי להחזר, איננה צודקת בנסיבות העניין ומהווה פגיעה בעיקרון השוויון ופגיעה בתחושת הצדק הבסיסית. בין השאר בפרט כאשר סכום ההחזר אשר נקבע, איננו ביחס ישיר לסכום אשר שולם.

כך נוצר מצב למשל, כי הלפרין עצמו אישר בעדותו, כי שילם סכום נמוך בהרבה מסכום ההחזר אותו קיבל בסופו של דבר. (עמ' 18 ש' 29-32).

כאמור לעיל, העובדה כי נוסח ההחלטה מדבר על "חברים" ולא על "בעלי נחלות", איננה משנה לדעתי את מהות ההחלטה. הרי מן הסתם העודפים אשר נצברו מתשלומי מי שהצטרף להסדר המעטפת, הנם עודפים מן התשלום אשר שילמו גם התובעים, כאמור בפסק המשקם בעניינם.

זהו לדעתי גם הרציונל העומד בבסיס פסק הבורר פרוכטר. מי שהיה שותף בתשלום, זכאי להחזר מן העודפים שהצטברו. אמנם פסק הבורר איננו מבדיל בין "שותף"-חבר לבין "שותף" אשר איננו חבר, אך העיקרון הבסיסי העומד מאחורי פסק הבורר הנו עיקרון השוויון, כאשר הבורר מבטל התנאים בהחלטה לעניין הצטרפות להסדר "בתאריך הקבוע".

וידגש, לשון ההחלטה איננה מדברת על עודפי כספים אשר הצטברו בקופת האגודה, ממקורות שונים, כגון מימוש נכסים וכו'. הכספים כלל לא היו בקופת האגודה, אלא הועברו לקופתה, לצורך חלוקה, מן הנאמן עו"ד בן צבי. (מכתב ת/4).

על כן גם אין לומר כי מדובר ב"חלוקת רווחים" בהתאם להוראות סעיפים 39-40 לפקודת האגודות השיתופיות.

לשון ההחלטה מציינת במפורש כי מדובר ב"סך כל הסכומים שנתקבלו מתשלום החברים... היו גבוהים מהנדרש לכיסוי החוב הכללי לתשלום (10 מיליון ₪)...".

גם מכתבו של הלפרין לרשם האגודות השיתופיות, ת/3, מצייין "ברחל בתך הקטנה", כי מדובר ב"עודפי כספים שחויבו חברים ביתר...". כאן משתמש הלפרין במילה "חברים", אך בהתאם לדיון לעיל, יש לקבוע כי מדובר בבעלי הנחלות אשר חויבו, לרבות התובעים, אשר חויבו מכוח היותם עיזבון המנוח.

מכאן גם ניתן להגיע למסקנה המתבקשת וההגיונית בנסיבות העניין כאן, כי לצורך כיסוי ה"חוב הכללי לתשלום" הנ"ל, קודם נלקחו בחשבון כספים ממימוש נכסים שונים ורק אחר כך נלקחו בחשבון תשלומי בעלי הנחלות/חברים. כך נוצר העודף מתשלומי בעלי הנחלות. ובכלל זה, תשלומי התובעים.

למרות שלאגודה הייתה אפשרות לסתור מסקנה זו, כל שעשתה היה להתעקש על מעמדם הפורמאלי של התובעים, כי אינם "חברים" לצורך קבלת ההחזר מן התשלומים העודפים בהתאם להחלטה.

הנתבעת לא הביאה כל ראיה בנוגע לנסיבות קבלת החלטה, אם ע"י הגשת מסמכים שונים או ראיות אחרות, המפרטות מקור הסכומים אשר כיסו החוב הכללי ומהו חלקו של "תשלום החברים" בכיסוי ועל כן מסקנתי המתבקשת כאמור.

כאמור לעיל ובהתאם לפסק המשקם, התובעים כאן שילמו עקב היותם יורשי "החבר" ציגלר ז"ל.

על כן יש לראותם "כחברים" אליהם התכוונה החלטה הנ"ל. לא כחברים באופן פורמאלי באגודה כי אם "חברים" אשר הצטרפו להסדר המעטפת, שילמו בייתר - ועל כן זכאים להחזר בהתאם להחלטה.

קביעתי זו מתבססת גם על הרציונל שעם החובה קמה הזכות. כנגד החובה שהוטלה על יורשי עיזבון המנוח לשלם על פי פסק המשקם, קמה זכותם להשבה של הכספים שנגבו מהם ביתר. ובמילים אחרות - כספים שחויבו בייתר (ראה מכתב הלפרין ת/3), דינם השבה. כזכור, התובעים טענו, בין השאר, כי העובדה כי "השתתפו" בתשלומי ההסדר ולא זכו להחזר מכספי העודף שנוצר, מהווה גם הפרה של דיני עשיית עושר ולא במשפט.

ראו לעניין השבת כספים אשר שולמו בייתר:

רע"א 7669/96 עיריית נהריה נ' זקס, [פורסם בנבו] (5.5.98) בעמ' 221 :

" כאמור, אפילו היה למשיב חלק במעשה הרשלנות כפי שקבעו שתי הערכאות שלפנינו, לא היה בכך כדי לשלול את זכות המשיב להשבת מלוא הכספים ששילם ביתר. "אדם המשלם בחשבו שהוראה חוקית מחייבת אותו לשלם סכום כסף, שעה שההוראה איננה חלה עליו, טועה טעות יסודית, ולכאורה הוא זכאי להשבה" (ד' פרידמן דיני עשיית עושר ולא במשפט [7], בעמ' 503).

וגם: **דנ"א 10901/08 רייזמן השקעות בע"מ נ' משכן בנק הפועלים למשכנתאות בע"מ**, [פורסם בנבו] (17.7.11) בעמ' 378 :

" מקום בו מדובר בתשלום כסף מתוך טעות, הרי שעל פי הדין הכללי עומדת למשלם זכות להשבת הכספים ששולמו מתוך טעות וזאת מכוח סעיף 1 לחוק עשיית עושר".

בנוסף, פסק הדין **בפרשת רייזמן** הנ"ל מצטט בעמ' 384 את ג. שלן, דיני חוזים - הפרק הכללי (עמ' 370-371) :

"בסיסה הרעיוני של חובת ההשבה הוא בדיני עשיית עושר ולא במשפט. סעיף 21 לחוק [החוזים] הוא חלק ממערכת הדינים העצמאית של עשיית עושר ולא במשפט. מטרת ההשבה היא למנוע התעשרות שלא כדין של צד אחד על חשבון חברו".

אשר על כן ולאור הדיון לעיל, סבורני כי יש לקבל טענות התביעה כי חובת התשלום לתובעים, מתוך כספי העודף של חיובי הייתר, קמה גם מכוח חובת ההשבה הקבועה בדיני עשיית עושר ולא במשפט.

לתיק הוגש (סומן כמוצג **2/ת**) תצהיר גילוי מסמכים של הגב' גודינגר תהילה מנהלת החשבונות בנתבעת, בו היא מציינת כי האגודה השלימה באופן שוויוני לכל חברי האגודה "הזכאים" לשיטת הנתבעת, החזר כספי עד לגובה של 50,000 ₪.

לטענת התובעים הסכום אותו הם תובעים כאן, הסך של 50,000 ₪ הנ"ל, הנו בתוספת ריבית שקלית כחוק עד להגשת התביעה. הנתבעת כלל לא טרחה לסתור טענה זו ו/או להעלות טענה נגדית בעניין ועל כן לא מצאתי להתערב בסכום הנתבע בגין רכיב תביעה זה, שכן טענת התובעים לא נסתרה.

על כן ולאור מסקנתי לעיל, התובעים זכאים לתשלום זה ודין רכיב זה בתביעה, להתקבל.

האם קמה לתובעים זכות בכספים שנצברו בקופת הנתבעת שמקורם מגורמים שונים?

בנוסף להשבת כספים שנגבו ביתר במסגרת הסדר המעטפת, חילקה הנתבעת בין השנים 2014-2016 סכומי כסף שונים מתוך הכנסות של מפעלים משותפים לכלל בעלי הנחלות. משנחלה 6 הינה חלק מקבוצת 49 נחלות המייסדים אשר יצרו והקימו את המפעלים המשותפים, טוענים התובעים לזכותם בחלוקת הרווחים, בדיוק כמו שאר בעלי הנחלות.

התובעים נסמכים בטענתם על הוראת **סעיף 31(2) לפקודת האגודות השיתופיות**:

" 31. (1) במות חבר האגודה, רשאית האגודה להעביר את מנייתו או את מידת ההשתתפות שלו, בתוך שנה אחת מיום מותו, לאדם שיוצע בהתאם לתקנותיה של אותה האגודה, אם נתקבל אותו אדם כהלכה כחבר לאגודה בהתאם לתקנות ולתקנותיה של האגודה; ואם לא הוצע אדם, תעביר לאדם שהועד יראה בו את יורשו או נציגו החוקי של החבר שמת, הכל לפי הענין, סכום השווה לשוויה של מנייתו של אותו החבר שמת או של מידת ההשתתפות, כפי שיוברר בהתאם לתקנות ולתקנות האגודה:

בתנאי שאותו איש מוצע, או יורש או נציג חוקי, הכל לפי העניין, רשאי לדרוש שהאגודה תשלם בתוך שנה אחת מיום מות החבר את שוויה של המניה או של מידת ההשתתפות של החבר ההוא, אשר יוברר כאמור לעיל.

(2) בכפוף להוראות הסעיפים 24 ו-26, ובאם לא נתן בית משפט מוסמך צו האוסר על

אגודה לעשות זאת, תהא האגודה חייבת לשלם לאותו איש מוצע או יורש או נציג חוקי, הכל לפי העניין, את כל הכספים האחרים המגיעים מן האגודה לחבר שמת.

(3) "...

אינני יכול לקבל את טענת התובעים ברכיב תביעה זה. **סעיף 31 לפקודה הנ"ל מתייחס למקרה בו מינה המנוח בחייו "חליף" והודיע על כך לאגודה (תקנה 7(א)), וה"חליף" הוא חבר אגודה. הוראות הפקודה בדבר החליף עוסקות בהעברת הזכות למניה באגודה אך לא בזכות במשק. ככל שלא נתמנה חליף, לא קנויה ליורש זכות לבקש את קבלתו כחבר האגודה ועל האגודה לפדות את מנייתו או השתתפותו בהון האגודה, תוך שנה.**

אבהיר כי כאמור בהתאם להוראות [סעיפים 39-40](#) לפקודה, חלוקת רווחים באגודה שיתופית נעשית בין חברי האגודה בלבד.

כידוע, הכלל הבסיסי בתחום האגודות השיתופיות הוא, כי חברות באגודה מעידה על בחירה בדרך חיים משותפת בה עקרון קואופרציה הוא העומד ביסוד היחסים הפנימיים שבין החברים לבין האגודה.

ראו: **חיים נועם, אגודות שיתופיות הלכות ופסיקה, מהדורת 2006 עמ' 17.**

עיקרון השוויון באגודה מתבטא, בין השאר, בכך שלכל חבר אגודה ישנו קול אחד ובמקום שיש לאגודה הון מניות המחולק בין חבריה - לכל חבר זכות שווה להשתתף בחלוקת הדיבידנד שהאסיפה הכללית תחליט על חלוקתו. ראו [סעיף 6\)39](#) לפקודה.

[סעיף 40](#) בפקודה מתייחס לחלוקת יתרת הרווחים ומורה כדלקמן (הדגשות שלי, ר.פ.):
" בהתחשב עם הוראות סעיף 39, מותר לחלק בכל שנה בין החברים את יתרת הרווחים של האגודה, לאחר שתיעשה ההפרשה הקבועה לקרן השמורה, ..."

על כן מקובלת עלי טענת הנתבעת, כי לתובעים לא קמה הזכות בחלוקת הרווחים הנעשית בין חברי האגודה. כאמור, ציגלר אינו חבר באגודה וכך גם ייתר התובעים כולם. ואילו חברותו של המנוח פקעה עם מותו.

משכך, דין רכיב זה בתביעה, להידחות.

פיצוי בגין עוגמת נפש

כזכור ובנוסף, עותרים התובעים לחייב את הנתבעת בתשלום פיצויים בגין עוגמת נפש, טרדה, טרחה והתעמרות יוצאת דופן בהם משלא טרחה לענות לפניותיהם.

האבחנה בין נזק ממון לנזק שאינו ממוני מקובלת בעיקר בדיני הנזיקין, אך יש לה מקום גם בדיני החוזים. הנזק הלא ממוני הוא המרכיב הרוחני, הלא-חומרי של הפגיעה והוא עשוי להתלוות להפסד כלכלי שנגרם עקב הפרת חוזה. אולם פיצוי לא ממוני מצטמצם למצבים שבהם לנזק הכלכלי התלוותה הפרה בוטה של יחסי אמון, או של יחסי תלות ששררו בין הנפגע לבין המפר, או במצבים של זדון, התנהגות מעליבה או פוגענית במיוחד. (א' אדר, ג' [שלו, דיני חוזים - התרופות לקראת קודיפיקציה של המשפט האזרחי \(תשס"ט\)](#), בעמ' 302).

בהתאם להלכה הפסוקה, הפיצוי הלא-ממוני כפוף לשיקול דעת שיפוטי, ואין צורך בהבאת ראיות לגביו.

ראו: [ע"א 8588/06 דוד דלגין נ' אכ"א לפיתוח בע"מ](#), [פורסם בנבו] (11/11/10), **סעיף 31 לפסק הדין**.

עוגמת הנפש שנגרמה לתובעים כתוצאה מהתנהלותה של הנתבעת בעניינם היא ברורה בנסיבות העניין, הן לאור העובדה כי אף אחד ממכתביהם של התובעים אל הנתבעת לא נענה והן לאור מסקנתי כי פרשנות הנתבעת להחלטה בנוגע לחלוקת עודפי תשלומי הנחלות, הנה פרשנות לא צודקת בעליל ופוגעת בעיקרון השוויון.

אשר על כן ולאחר ששקלתי את מכלול הנסיבות כאן, הגעתי למסקנה כי יש לפסוק פיצוי לתובעים בגין רכיב זה. סבורני כי הסכום הנתבע על ידם, הינו סביר וראוי, הן לאור נסיבות המקרה כאן והן לאור סכום התביעה אשר התקבל.

סוף דבר

אשר על כן ולאור כל האמור, תשלם הנתבעת לתובעים את הסכומים הבאים:

סך של 63,267 ₪, משוערך להיום, 66,777 ₪.

סך של 7,500 ₪ בגין עוגמת נפש.

סה"כ לתשלום בגין התביעה, סך של 74,277 ₪.

בנוסף תישא הנתבעת בהוצאות התובעים בסך של 3,000 ₪ ובשכ"ט עו"ד בסך 15,000 ₪.

כל הסכומים הנ"ל ישולמו לתובעים, באמצעות ב"כ, תוך 30 יום מהיום שאם לא כן יישאו סכומים אלה הפרשי הצמדה וריבית כחוק מהיום ועד תשלומן המלא בפועל.

זכות ערעור לבית המשפט המחוזי, כדין.

המזכירות תמציא פסק הדין לב"כ הצדדים בדואר רשום.

ניתן היום, כ"ג אלול תשע"ח, 03 ספטמבר 2018, בהעדר הצדדים.

רוגן פיין 54678313
נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)